

"Els delegats de les diferents classes es reuneixen en assemblea per a tractar temes que fan referència a tota l'escola. Prenen notes a la llibreta de delegats i posteriorment les explicaran durant l'assemblea de classe, cadascun al seu grup."

INFORMACIÓ DE L'ASSEMBLEA DE DELEGATS

Previ a l'assemblea de classe:

- Avis al grup d'assemblea per a que incloguin la informació dels delegats a l'ordre del dia.

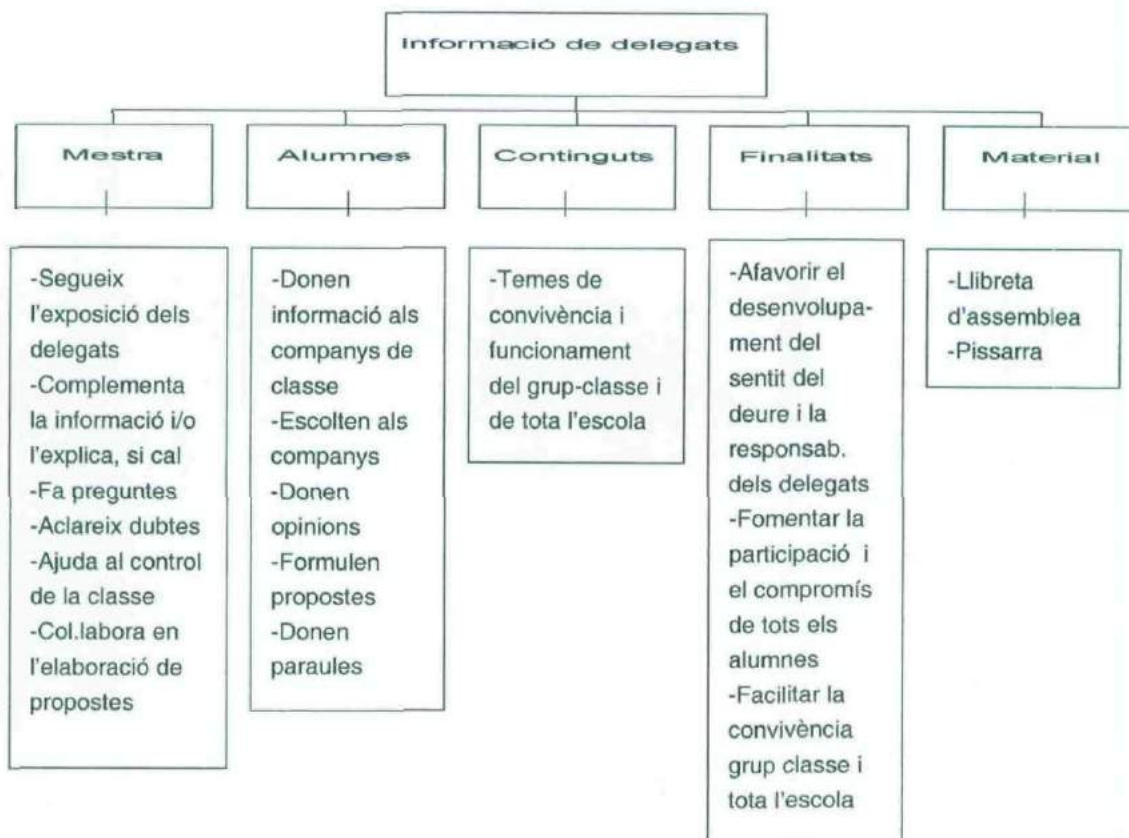
A l'assemblea:

- Lectura en veu alta de les informacions de la setmana
- Preguntes i respostes per a solucionar dubtes

***Si es requereixen aportacions de la classe:**

- Ronda d'intervencions per aportar idees, solucions, ...
- Els delegats prenen nota a la llibreta

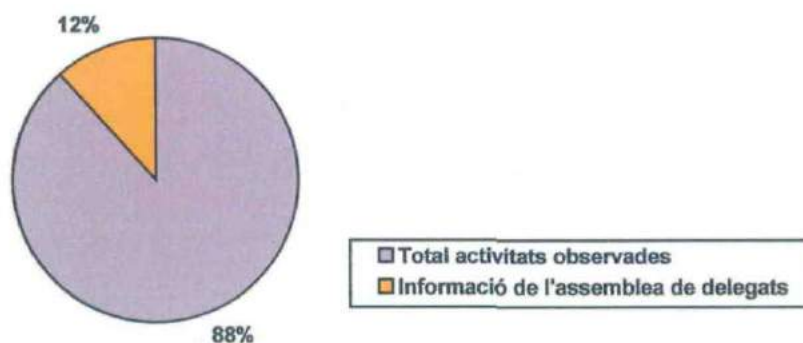
Com es pot observar, el treball d'informar que assumeixen els delegats, es dona de manera molt breu i puntual, i cabria pensar que no té massa importància, però cal destacar la gran responsabilitat que hi ha darrere de tot aquest exercici. Aquest treball dels delegats, està pensat com a instrument per a que els alumnes coneguin i visquin personalment el que implica ser una comunitat democràtica, en la que tots tenen alguna funció i sobretot en la que tots participen. Amb aquesta pràctica de duració trimestral, els alumnes desenvolupen valors de gran importància com són el sentit del deure, el bé comú i la participació activa en el procés democràtic.

Dades quantitatives

L'activitat *Informació de l'assemblea de delegats* representa el 12% de les activitats i el 3% de les pràctiques, recollides en educació moral, és a dir, que apareix 40 vegades d'un total de 333 activitats.

Total activitats observades a tutoria	333
Freqüència total	40
Percentatge d'aparició en activitats	12%
Percentatge d'aparició en pràctiques	3%

Respecte al temps de duració d'aquesta tasca, cal dir que apareix 23 vegades en format curt, és a dir, el 57% de les vegades; 9 vegades en format mitjà, és a dir, el 23% de les vegades; i 8 vegades en format llarg, el que representa el 20% de les vegades.

Tasques de duració curta	23	57%
Tasques de duració mitjana	9	23%
Tasques de duració llarga	8	20%
TOTAL	40	100%

Comentaris valoratius i interpretatius

L'activitat *Informació de l'assemblea de delegats* és la tercera en nombre d'aparicions en el total de l'observació, amb un 12%. És desitjable que així sigui donada la importància que l'escola dóna a la participació dels alumnes, en aquest cas a través dels delegats. Aquests assisteixen durant la setmana escolar a reunions de l'assemblea de delegats quan així és requerit pel director del centre i després han d'explicar als seus companys de classe tot el que han parlat o el que els han explicat, així doncs com que les assemblees de delegats no tenen horari fix, els delegats de cada grup han fixat el moment de donar explicacions al grup en l'assemblea de classe els divendres a la tarda. Aquest fet, junt amb la gran activitat d'aquest col·lectiu, fa que gairebé la totalitat de les assemblees incloguin l'apartat d'informació sobre l'assemblea de delegats i per tant aquest és el motiu del seu alt percentatge d'aparició.

En relació a les dades de temps obtingudes, veiem que en més de la meitat de les ocasions aquesta activitat té una durada curta, degut a que el que fan els delegats és agafar la llibreta a on han pres nota dels diferents temes tractats i llegir el que han apuntat. Si ens trobem en grups de petits, és a dir, al cicle mitjà, que comencen a realitzar aquesta feina, la mestra sol ajudar-los en les explicacions als companys, però de forma bastant ràpida. Observem però que la resta d'activitats que no són curtes, es reparteixen de forma molt similar entre les mitjanes i les llargues, aproximadament un vint per cent cadascuna i és que molt sovint a més a més de donar informació a la classe, els delegats demanen opinions i aportacions dels companys per a portar-les a l'assemblea de delegats i en aquests cassos l'activitat es pot allargar més de l'habitual.

- L'activitat *Informació de l'assemblea de delegats* és la tercera en nombre d'aparicions en el total de l'observació.
- Gairebé la totalitat de les assemblees inclouen informació sobre l'assemblea de delegats.
- Més de la meitat de les vegades es dóna en versió curta, la resta de vegades igual mitjanes que llargues.

FORMACIÓ DE GRUPS

Definició

Procés a través del qual, a l'inici de cada trimestre del curs escolar es formen grups de treball, d'acord a unes determinades condicions prefixades per la mestra.

Descripció

L'organització habitual de l'aula es fonamenta en grups de taules, de quatre o cinc alumnes, que constitueixen un dels primers nivells de relació social a l'aula. Aquests, en definitiva, són l'expressió d'una realitat intermitja entre les individualitats dels alumnes i la col·lectivitat del grup-classe, i permeten, a més a més de la potenciació del treball cooperatiu i de col·laboració a l'aula, un clima que afavoreix una correcta comunicació i socialització dels alumnes, i l'aprenentatge de la convivència, basat en el respecte mutu, amb la resta de companys de classe.

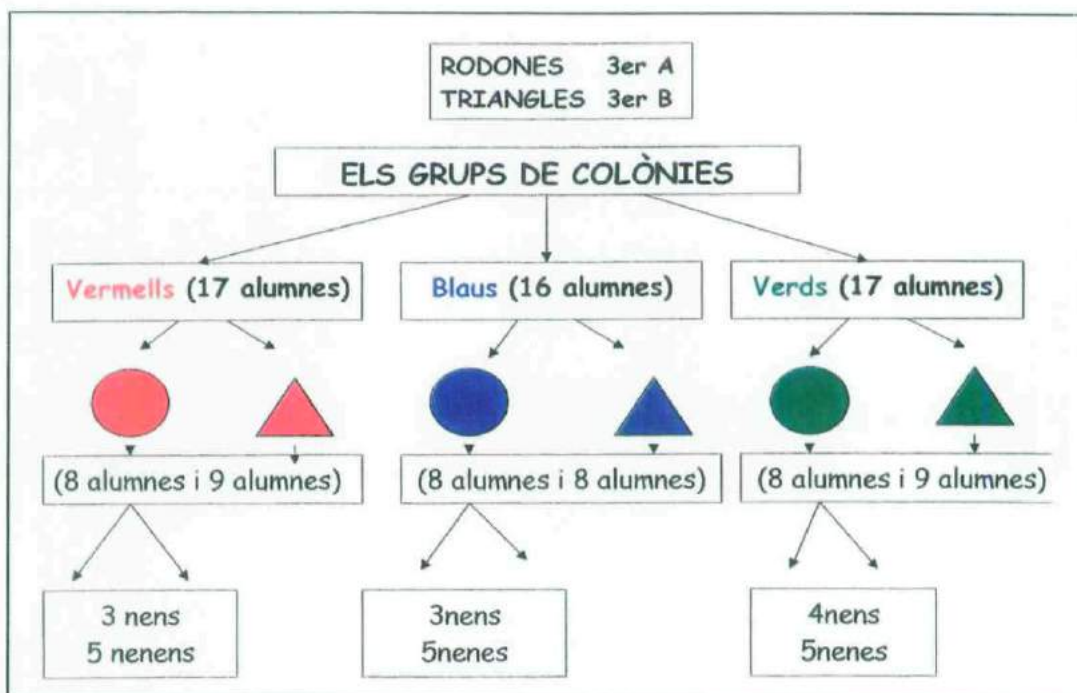
També es treballa en grup en moments en els que no s'està a l'aula, com poden ser les colònies o la preparació de projectes. La formació d'aquests grups segueix línies molt similars a les dels grups de treball a classe. Una variant en la formació habitual de grups pot ser que es barregin els alumnes de les dues línies i en tots els grups hi hagi alumnes del grup A i del grup B.

Els grups de treball són fruit de l'organització intencional i conscient que passa per la figura de la mestra i que, progressivament, es desenvolupa com a símbol de l'evolució cap a l'autonomia moral dels alumnes. Estan organitzats expressament per a la convivència, la cohesió del grup-classe i la tasca docent i per tant, han de ser susceptibles de la intervenció de les mestres. És per això que els espais de formació de grups de taula que tenen lloc durant el curs són moments d'importants aprenentatges de contiguts de valor, que ajuden als alumnes a fer servir criteris diversos, i a reflexionar sobre el propi fet de relacionar-se amb els altres.

La manera com els alumnes que compartiran taula formen els grups, és, en si mateixa, un exercici educatiu. Els procediments per a formar grups tenen una càrrega moral important i exerciran, inevitablement, una influència formativa en els alumnes que els experimenten.

“Els alumnes realitzen una mena de mercat per posar-se d’acord en la formació dels nous grups: es mouen per l’aula, parlen entre ells, sondegen als companys, pacten comportaments i estableixen aliances; tot a través del diàleg.”

“Gràfic utilitzat per les mestres de tercer per a fer grups de nens i nenes entre les dues classes per a anar de colònies”

Resulta de vital importància en aquest punt la forma en la que s'articula la intervenció de la mestra en la creació dels petits grups. Aquesta és, en definitiva, la que ha de promoure la reflexió sobre els criteris que han de fonamentar les agrupacions, criteris com l'heterogeneïtat a nivell de gènere o els ritmes i dificultats d'aprenentatge, que afavoreixin després un treball cooperatiu a l'aula; criteris sobre els quals els alumnes han de poder reflexionar, anar fent-se'ls seus, saber argumentar i portar a la pràctica a l'hora que els transfereixen a altres àmbits.

Els criteris que regeixen la formació de grups, formen part d'un aprenentatge progressiu que té com a objectiu bàsic el desenvolupament de l'autonomia moral dels alumnes, que es treballa a través de l'evolució en els diferents cursos, durant la permanència dels alumnes a l'escola. Aquests grups no han d'entendre's com a sistemes tancats i rígids, sinó oberts, flexibles i modificables, principalment atenent a la periodicitat trimestral del canvi, afavorint així l'intercanvi entre els diferents alumnes de la classe, sense interferir en la dinàmica del grup.

En els cicles mitjà i superior de primària, s'intenta iniciar un procés d'ensenyament i aprenentatge en el que els alumnes puguin conèixer i assimilar progressivament els criteris que s'han de tenir en compte a l'hora de formar grups, així com que els vagin incorporant a les seves estructures com a elements que els hauran de conduir cap a l'autonomia moral.

Així doncs, quasi sempre aprofitant les sessions d'assemblea, s'organitzen activitats que donaran lloc a la creació dels grups.

En primer lloc la mestra presenta l'activitat explicant una història en la que es descriuen moments en els que han d'escollir companys per a passar-ho bé o per a treballar, de manera que els alumnes aprenguin a diferenciar entre el treball a classe i la diversió de l'esbarjo i que pensin en aquells companys i companyes que els ajudarien amb el seu comportament a classe i en les dificultats més "acadèmiques".

En segon lloc es crea un diàleg en el que es comenta la història i la mestra s'assegura, fent anotacions a la pissarra, de que els alumnes hagin comprés la diferència entre les relacions d'afectivitat i les d'efectivitat.

Una vegada assumit això, la mestra demana a la classe que pensi en sis nenes i/o nens que puguin ajudar als seus companys en algun aspecte del treball de classe, per a

que puguin ser els “caps de sèrie” dels sis grups. Els alumnes van suggerint noms i justificant les eleccions, fins que s'arriba a un acord. Ja en aquest moment la mestra torna a recordar els criteris d'heterogeneïtat de gèneres i els de treball i els dóna uns minuts per a que formin els grups.

Les nenes i els nens es van aixecant dels seus pupitres i parlen i negocien entre ells fins a trobar els tres companys i/o companyes que estaran al seu grup.

Acabat el temps, la mestra demana els noms dels membres de cada grup als sis representants escollits en primer lloc i pregunta si algú s'ha quedat sense grup. En aquest cas, tots els que no han aconseguit grup surten fora de l'aula per a poder parlar i posar-se d'acord.

Una vegada els grups consten a la pissarra la mestra pregunta a la classe si està conforme amb els grups que s'han format i s'obre un torn de paraules per a expressar l'opinió al respecte.

Finalment, la mestra ubica a cada grup a l'aula i es dóna per finalitzat el procés. La concreció de cadascun d'aquests passos en les diferents classes, tot i tenir els mateixos objectius i elements compartits, origina una pràctica diferent, sobretot en referència al primer pas, el conte, es dóna de maneres molt distintes en els diferents grups.

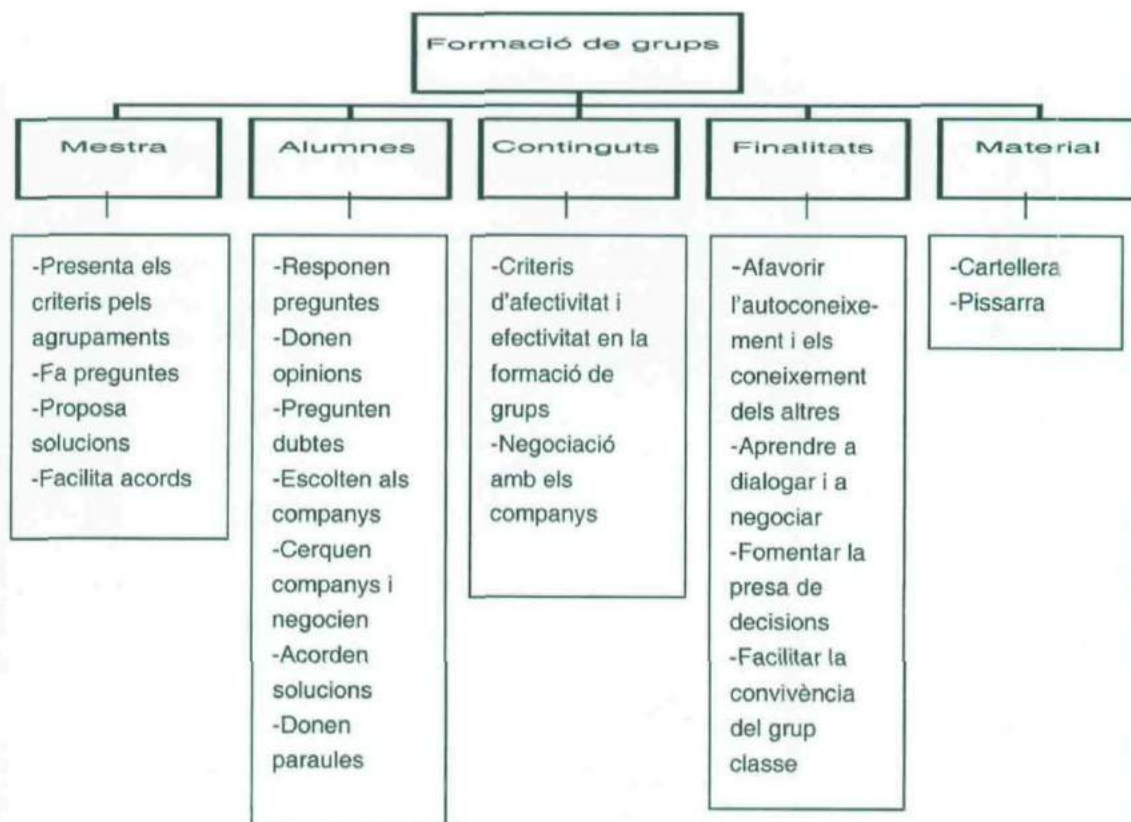
FORMACIÓ DE GRUPS

- Presentació de l'activitat i dels criteris a seguir en l'elecció de companys de grup.
- Concreció i comprensió dels criteris de formació de grups: preguntes i respostes.
- Elecció de sis companys/es “líders” de grup
 - +Presentació de candidats
 - +Justificació de l'elecció
- Ordre de la mestra de buscar companys/es de grup.
- Recerca i negociació amb els companys/es per a formar els diferents grups.
- Elaboració de llistes a la pissarra dels sis grups.
- (Resolució de problemes d'alguns alumnes no ubicats a cap grup, fora de l'aula.)
- Referèndum sobre la conformitat de la classe amb els grups formats: expressió d'opinions
- Ubicació dels grups a les diferents agrupacions de taules de l'aula.

Cal tenir present que els grups que surdeixen sempre estan subjectes a un període de prova en el que es comprovarà si les agrupacions resulten o no factibles i

eficaces per al treball escolar en equip. Sigui quin sigui el producte final, hem de destacar la intervenció directa de la mestra, que ha de ser contínua durant tota l'activitat, i en definitiva, representa el motor que fomenta la reflexió, la presa de decisions i la construcció, tant personal com grupal, dels criteris de valor que s'han de tenir en compte a la formació dels grups.

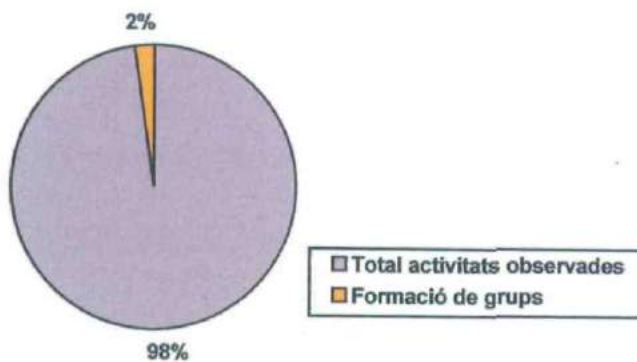
La formació de grups és una autèntica pràctica de virtut, és a dir, una activitat que es repeteix varies vegades al llarg del curs i que en les seves fases de realització pauta un conjunt de comportaments valuosos com són l'autoconeixement, la cooperació i el respecte als altres.

Dades quantitatives

L'activitat *Formació de grups* representa el 2% de les activitats i el 0,5% de les pràctiques, recollides en educació moral, és a dir, que apareix 8 vegades d'un total de 333 activitats.

Total activitats observades a tutoria	333
Freqüència total	8
Percentatge d'aparició en activitats	2%
Percentatge d'aparició en pràctiques	0,5%

Respecte al temps de duració d'aquesta tasca, cal dir que no apareix cap vegada en format curt; 2 vegades en format mitjà, és a dir, el 25% de les vegades; i 6 vegades en format llarg, el que representa el 75% de les vegades.

Tasques de duració curta	0	0%
Tasques de duració mitjana	2	25%
Tasques de duració llarga	6	75%
TOTAL	8	100%

Comentaris valoratius i interpretatius

L'activitat *Formació de grups* és l'activitat més minoritària en el global de l'observació, apareix tan sols un 2% del total de les vegades. I és així per el mateix motiu que l'*Elecció de delegats*, tan sols es donen una vegada al trimestre aquestes activitats, i concretament la *Formació de grups*, no sempre es duu a terme durant l'assemblea quinzenal a la classe, sinó que es fa coincidir amb la tornada de les nenes i els nens a l'escola després de les vacances, durant el primer o segon dia de classe per així poder començar el trimestre tots ubicats als nous llocs i acostumant-se als nous companys de grup. En molts cassos causaria més problemes d'adaptació el fet d'anar canviant de lloc durant tota la setmana. Val a dir que són els més petits els que funcionen d'aquesta manera, doncs encara no són capaços d'autorregular-se en aquest sentit i per tant són bàsicament les mestres les que formen els grups. En els grups de cicle superior, sí que esperen habitualment a la primera assemblea del trimestre donat que són els alumnes mateixos que formen els grups i durant aquests primers dies se'ls dóna l'oportunitat d'estar amb aquells companys més propers o més amics sempre i quan es mantingui l'ordre de la classe.

En relació a les dades de temps obtingudes, en aquesta activitat marquen clarament que el temps és determinant en el seu funcionament ja que no apareix cap vegada en versió curta, i és que no es podrien donar ni l'explicació de motius de les diferents eleccions ni les negociacions que en molts cassos s'han de portar a terme, entre molts d'altres aspectes. En canvi observem que en un 75% de les vegades l'activitat té una durada llarga, és a dir, més de quinze minuts i això està molt bé, significa que les mestres li donen molta importància a l'activitat, tanta com per dedicar-li el temps necessari per a que els alumnes entenguin les veritables motivacions que han de tenir a l'hora de triar els companys de grup de taula i que a l'hora siguin capaços de renunciar a certs companys en cas de que algun grup s'hagi de reestructurar. Aquest treball d'autoconeixement i coneixement dels altres requereix temps, diàleg i reflexió i per això cal donar-lo en el moment en que es realitza l'activitat perquè així, també aconseguirem que els alumnes li donin la importància que té. Cal dir que en versió mitjana es dona una quarta part de les vegades i és en aquelles ocasions en que ja es coneix el procés o ja s'ha preparat amb anterioritat i per tant només cal acabar de

confeccionar els grups, això sol donar-se en els grups de cinquè i sisè de primària, que ja dominen l'activitat.

- L'activitat *Formació de grups* és l'activitat més minoritària en el global de l'observació, apareix tan sols un 2% del total de les vegades.
- Al cicle mitjà són les mestres les qui formen els grups i al cicle superior ho fan els alumnes.
- Es dona majoritàriament amb una durada llarga.

FESTA D'ANIVERSARI

Definició

Celebració d'aniversari d'un o més alumnes d'un grup-classe, en el que es promou la participació dels companys, elaborant una felicitació i de l'homenatjat convidant a berenar a tot el grup.

Descripció

Les festes d'aniversari són celebracions que s'organitzen en cadascuna de les classes, des de parvulari fins a quart de primària, per a homenatjar als companys i companyes que fan anys. Aquestes festes no se celebren igual a tots els cursos, sinó que segueixen una evolució en el seu tracte, que té a veure amb les característiques i necessitats dels alumnes a cada etapa educativa. El nucli de l'activitat consisteix en que el grup-classe reunit felicita als companys/es que fan anys i després aquests conviden a la classe a berenar.

La mestra s'encarregarà de coordinar l'organització de la festa enllaçant la tasca de les famílies i la de les nenes i nens i vetllarà per a que la festa tingui relleu, es visqui amb atenció i no es caigui en una celebració sense vitalitat.

L'activitat pretén donar importància a l'efemèride personal de cadascun dels alumnes, convertir l'aniversari en una festa de tota la classe, ordenar la manera de celebrar-ho per a convertir el conjunt de la festa en una pràctica de valors. Es pretén resaltar l'homenatge individual, convertint-lo en un moment de felicitació, de sentir-se estimat i de reforç de l'autoestima. Però també treballar valors referits al col·lectiu: els companys de taula han d'organitzar-se per a preparar la felicitació que regalaran a l'homenatjat i el grup-classe, en el seu conjunt, participa de la festa cantant i en els jocs que a vegades es fan. Es tracta d'un moment que reforça la unió de la classe i el sentiment de formar part d'aquesta. D'altra banda, també l'homenatjat es preocupa dels seus companys i els convida a berenar.

El procés que segueix la festa d'aniversari té tres moments de preparació previs al dia de la festa i la festa pròpiament dita.

En primer lloc i de maneres distintes en els diferents cursos, està la recollida d'informació sobre les dates dels aniversaris i la ubicació d'aquestes al calendari escolar o a la cartellera de la classe.

En segon lloc es dóna l'organització del berenar, en la que pares, mares i mestres s'han de posar d'acord per a que el berenar sigui adient, és a dir, que alimenti, que sigui fàcil de repartir i que els agradi als nens i les nenes. A més a més, si la celebració reuneix a diferents nens i nenes homenatjats, aquests i sobretot els pares i mares sota l'avis de les mestres, hauran de coordinar-se entre si per a organitzar el berenar i repartir-se les diferents coses a portar, com per exemple, un porta el pa de pessic, un altre la xocolata i un altre els suc.

En tercer lloc, està la preparació de la felicitació dels companys de classe a la nena o al nen que fan anys. A primària, s'encarreguen els del grup-taula i es tracta de fer un dibuix que sigui representatiu de l'alumne que l'ha de rebre i ja al cicle mitjà, escriure també un rodolí que tingui a veure amb algun tret del seu caràcter o amb les seves aficions i preferències. Després tota la classe signa la felicitació.

El dia de la festa, es donen les següents tasques:

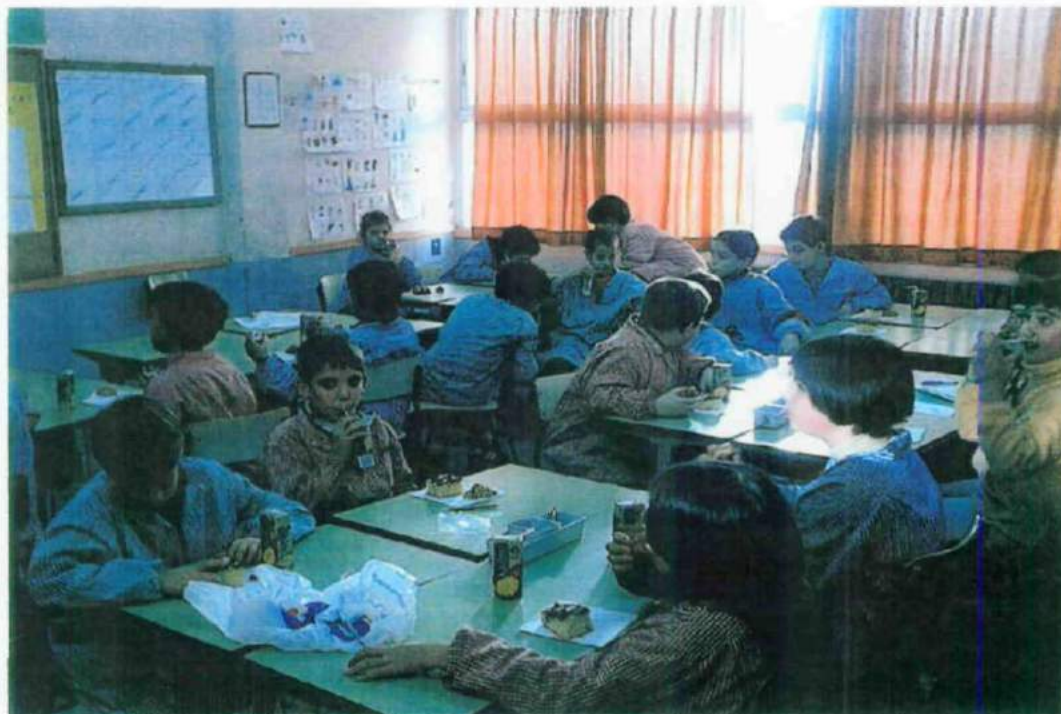
La mestra demana a l'homenatjat que surti de la classe per a que puguin organitzar la festa i la sorpresa (la felicitació, la cançó, ...).

Un cop ha sortit de la classe i de manera simultània, els companys busquen la felicitació i la mestra prepara el berenar.

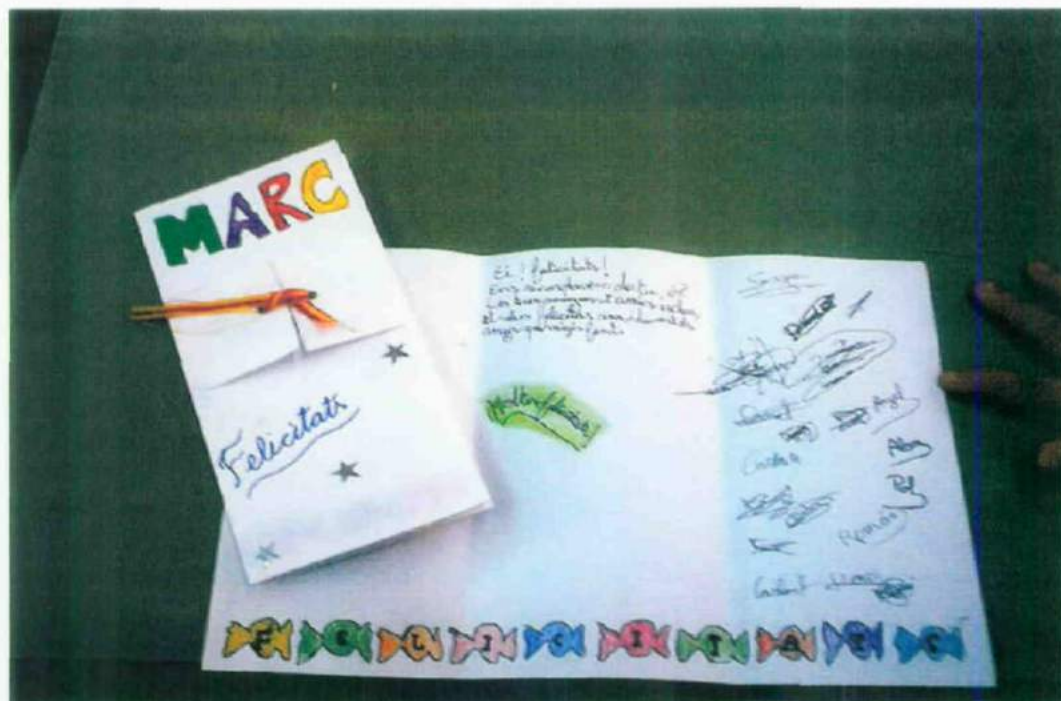
En aquest moment es posen d'acord, alumnes i mestra, per a cantar una cançó d'aniversari i per a decidir com fer-ho. Durant un parell de minuts assagen la cançó en veu baixa per a que el que està fora no ho senti i amaguen la felicitació en algun lloc de la classe.

Quan estan llestos i per a donar un toc més festiu la mestra suggereix als alumnes que es treguin la bata.

La mestra obre la porta de l'aula i mentres entra l'homenatjat la classe li dóna pistes, "fred o calent", per a que trobi la felicitació, un cop l'ha trobat i mentre se la mira li canten la cançó d'aniversari i el feliciten.

“Els nens i les nenes que fan anys, conviden a berenar als companys de classe. Els porten dolços i sucs, i tots plegats ho celebren, l'últim divendres de cada mes.”

“Els companys de la classe regalen a aquells que fan anys, un tríptic realitzat per ells mateixos, amb dibuixos, frases o dedicatòries i signat per tota la classe, com a record de la festa d'aniversari.”

Seguidament els seus companys de taula li llegeixen la felicitació i l'ensenyen a tota la classe, en aquest moment es fan abraçades i s'escolten aplaudiments de tota la classe.

Finalment l'homenatjat amb l'ajuda de la mestra reparteix el berenar i una vegada han berenat s'acaba la festa.

FESTA D'ANIVERSARI

Prèvies a la festa:

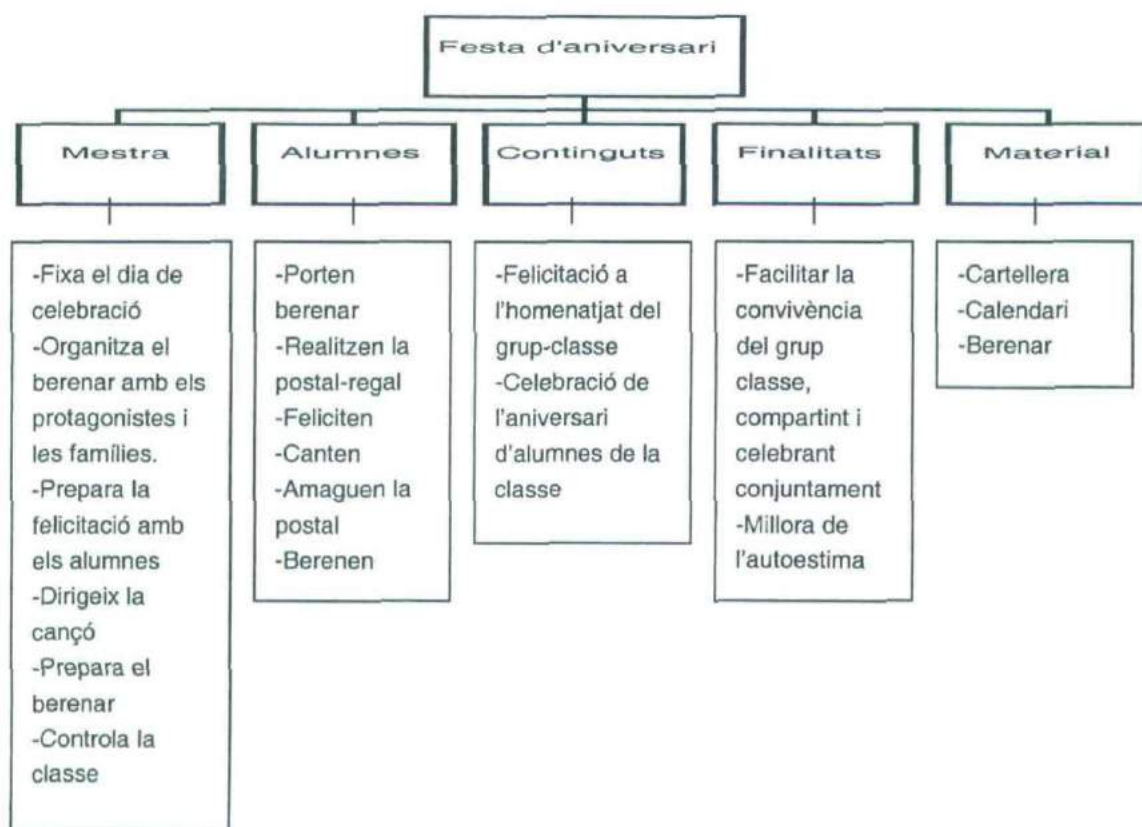
- Ubicació de les dates dels aniversaris
- Organització del berenar
- Preparació de la felicitació (realitzar el dibuix i el rodolí i signar)

El dia de la festa:

- L'homenatjat surt de l'aula
- Els companys busquen i amaguen la felicitació
- La mestra prepara el berenar
- Preparació de la cançó d'aniversari
- Els companys/es de classe es treuen la bata
- Entra l'homenatjat, busca la felicitació i quan la troba li canten la cançó d'aniversari
- Lectura de la felicitació, abraçades i aplaudiments
- Repartició del berenar
- Berenar

Finalment, s'ha de tenir en compte que l'espai que ocupen les celebracions d'aniversari dins de l'horari escolar disminueix a mida que els alumnes avancen en els diferents cursos. Així doncs, mentres que al parvulari se celebra l'aniversari de cada alumne la tarda del dia concret, al cicle inicial de primària es celebren la tarda del divendres tots els aniversaris de la setmana, i al cicle mitjà es celebren tots els aniversaris del mes la tarda de l'últim divendres del mes. D'aquesta manera, a cicle mitjà, es dona freqüentment el fet de que més d'un nen o nena celebren l'aniversari el mateix dia.

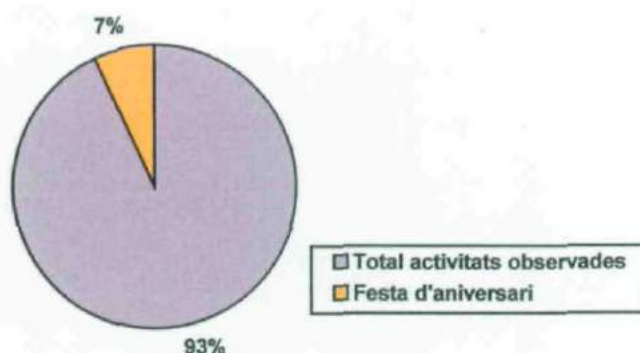
Els valors cristallitzats en l'activitat de celebrar els aniversaris són l'amistat, ja que els companys i companyes més propers s'esforcen per a fer un regal a l'homenatjat; la generositat, ja que tota la classe està disposada a col·laborar alegrement en la celebració i el protagonista convida a berenar a tota la classe; i l'autoestima, donat que tota l'activitat és un bany d'aspectes positius cap a l'alumne que fa anys.

Dades quantitatives

L'activitat *Festa d'aniversari* representa el 7% de les activitats i el 2% de les pràctiques, recollides en educació moral, és a dir, que apareix 23 vegades d'un total de 333 activitats.

Total activitats observades a tutoria	333
Freqüència total	23
Percentatge d'aparició en activitats	7%
Percentatge d'aparició en pràctiques	2%

Respecte al temps de duració d'aquesta tasca, cal dir que apareix 2 vegades en format curt, és a dir, el 9% de les vegades; 14 vegades en format mitjà, és a dir, el 61% de les vegades; i 7 vegades en format llarg, el que representa el 30% de les vegades.

Tasques de duració curta	2	9%
Tasques de duració mitjana	14	61%
Tasques de duració llarga	7	30%
TOTAL	23	100%

Comentaris valoratius i interpretatius

L'activitat *Festa d'aniversari* és la quarta activitat en nombre d'aparicions en el global de totes les observades, amb un 7%. Aquest fet és molt significatiu si tenim en compte que aquesta activitat només es dona al cicle mitjà de primària i un cop al mes, per tant vol dir que gairebé hem observat totes les vegades en les que s'ha donat al llarg del curs. Cal remarcar que tant per els alumnes com per les mestres aquest és un moment molt especial en el que a partir d'un fet celebrable, tots es posen d'acord i col·laboren entre ells per tal de fer una festa per a tota la classe.

En relació a les dades de temps obtingudes, podem veure que la gran majoria de les vegades es dona en versió mitjana o llarga, més del 90% de les vegades. Aquest fet

és degut a la importància que se li dóna des de l'escola a la celebració de l'aniversari i en concret des de l'espai d'assemblea on es potencia aquesta estona de promoció dels sentiments i de les emocions de les nenes i els nens, i una de les maneres de demostrar-ho pràcticament és donant temps a la celebració. Malgrat tot observem que hi ha una petita proporció de vegades, menys del 10%, en que es dóna la festa d'aniversari en versió curta i això és degut a que encara que hi hagi una bona disposició cap a la celebració i les mestres estiguin al cas de tots els preparatius, sempre hi ha algun dia en que el temps passa més ràpid o s'han de fer més coses i per tant s'ha de repartir la duració de la sessió de la tarda del divendres i conseqüentment queda una festa més curta.

- Les *festes d'aniversari* són la quarta activitat més nombrosa de tota l'observació.
- Només es dóna al cicle mitjà.
- Es dóna majoritàriament en versió mitjana o llarga.

PREPARACIÓ DE PROJECTES

Definició

Moment de l'assemblea del grup-classe en que els delegats presenten un projecte a preparar entre tots i els alumnes participen fent propostes i elaborant els diferents elements que calguin per a les celebracions i festes.

Descripció

Un dels recursos que s'utilitza per a treballar el sentiment de col·lectivitat i de pertinença a la institució escolar és l'organització d'activitats, setmanes culturals, festes i campanyes que poden implicar i responsabilitzar a tots els membres de l'escola en una tasca comú. Les separacions habituals per grups, edats, cicles o matèries deixen d'existir durant un temps per a propiciar la barreja i el contacte entre alumnes que difícilment es troben en situacions normals d'aprenentatge. Les activitats que surdeixen al voltant d'aquesta idea són de diversa naturalesa: culturals, lúdiques o esportives, entre altres. Malgrat tot, totes, es dirigeixen a potenciar la identificació amb el grup i l'autoestima col·lectiva. Es tracta, bàsicament, de fer servir aquestes activitats per a crear llaços i intensificar les relacions entre els alumnes i les alumnes de diverses edats i nivells. També es pretén crear sentiments de pertinença a la comunitat educativa i afavorir l'adopció dels seus valors. L'organització d'activitats complexes és un recurs importantíssim per a treballar l'aprenentatge de continguts actitudinals i de valor.

Cal apuntar, que tan important com la festa o el projecte en sí, és la preparació i les activitats que d'ella s'en deriven: reunions i assemblees amb els representants de tots els nivells, presses de decisions conjuntes i activitats interdisciplinàries.

La preparació de projectes involucra de manera principal a les mestres per una banda i a l'assemblea de delegats per una altra. Els delegats i delegades de cada curs seran els encarrgats de transmetre les propostes als grups i proposar els temes de treball i retornar a l'assemblea les propostes de cada curs i classe.

La preparació de projectes implica a tota l'escola i pretén educar en la cooperació i la participació. És una oportunitat per a que els alumnes exerceixin la

responsabilitat del treball compartit i per a que impliquin alhora, sempre i quan l'activitat ho requereixi, a les famílies.

Els projectes que realitza l'escola, bàsicament les festes típiques i altres campanyes puntuals, tenen tres moments ben diferenciats. Un primer moment d'informació i preparació, un segon de realització de la festa, la campanya, o l'acte cultural, és a dir, de l'activitat en sí mateixa i un tercer moment de valoració de l'activitat.

La festa en sí mateixa és potser el moment més viscut per tots donat que implica la trobada de tota la comunitat educativa en grans activitats com la Castanyada, el Carnaval, la diada de Sant Jordi o la Festa de la Primavera, però no podria ésser possible sense la preparació prèvia i la valoració posterior donat que influeixen en la millora de les festes any rera any.

Els moments primer i tercer, de preparació i de valoració són els que es donen durant les assemblees de classe i els que hem pogut observar durant la nostra recerca. A aquests els hem anomenat preparació de projectes.

El procés de preparació, revisió i valoració dels projectes té diferents fases.

Sempre durant una assemblea de classe, els delegats donen les primeres informacions que han rebut sobre el projecte (ja sigui una festa com el Carnaval, un acte cultural com la diada de Sant Jordi o un acte de solidaritat com la col·laboració amb els afectats per l'Huracà Mitch) a l'assemblea de delegats.

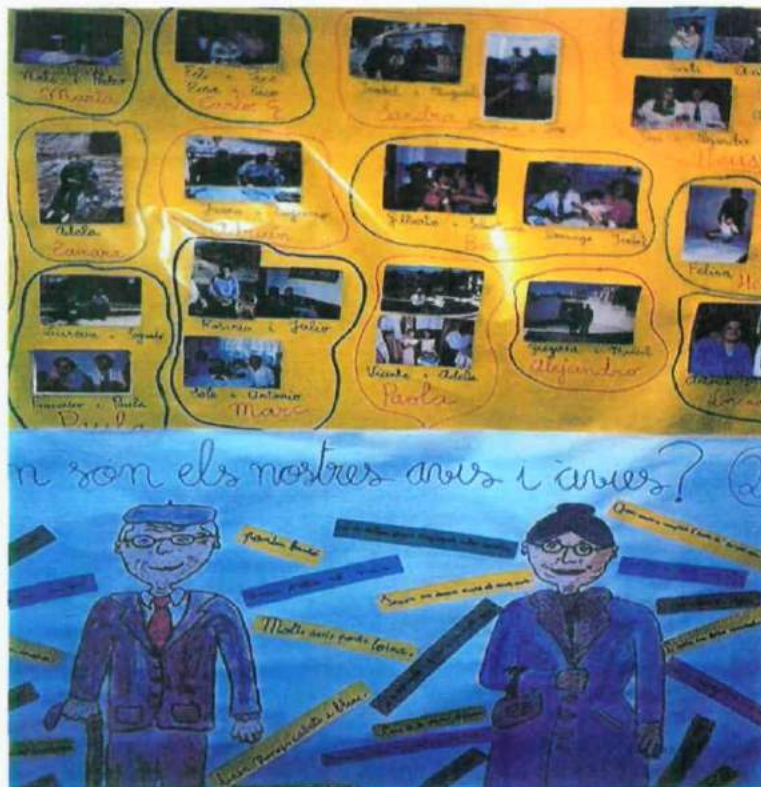
Generalment es demana al grup que pensi propostes d'actuació i es produeix una ronda d'intervencions en la que la mestra té molt a veure. El tractament inicial sol quedar-se aquí, ja que els delegats explicaran a l'assemblea de delegats totes les propostes que ha fet la seva classe i decidiran com començar a treballar.

En una segona assemblea de classe els delegats presentaran al grup les línies d'actuació concretes, les dates i altres informacions. I el grup podrà organitzar-se per a treballar ja de manera autònoma amb la seva tutora elaborant disfresses, poemes, jocs, dibuixos o altres necessitats del projecte.

Una vegada realitzat el projecte i a la primera assemblea de classe que sigui possible, el grup valorarà l'activitat comentant aspectes positius i negatius, sempre de manera justificada, i facilitant suggeriments per a properes edicions. Els delegats

"Tota l'escola prepara la Festa de la Primavera. Cada curs treballa un aspecte diferent. Aquests alumnes confeccionen una pancarta ben grossa amb el motiu d'enguany de la festa. Ho fan conjuntament, tots els del mateix curs. La mestra els ajuda pintant amb ells i organitzant les pintures."

"Durant tot el primer trimestre s'ha tractat el tema de la Gent gran a diferent matèries, i aquest projecte ha acabat amb la confecció d'un gran mural a on tots els alumnes de cicle mitjà han col·locat fotografies dels seus avis."

prendran nota de tot el que es comenti i informaran a l'assemblea de delegats. D'aquesta manera finalitzarà el projecte.

PREPARACIÓ DE PROJECTES

Primer contacte:

- Els delegats informen a la classe del projecte a realitzar
- Preguntes i respostes: la mestra i els delegats aclareixen els dubtes de la classe
- Ronda d'intervencions: la classe proposa i suggereix

Preparació:

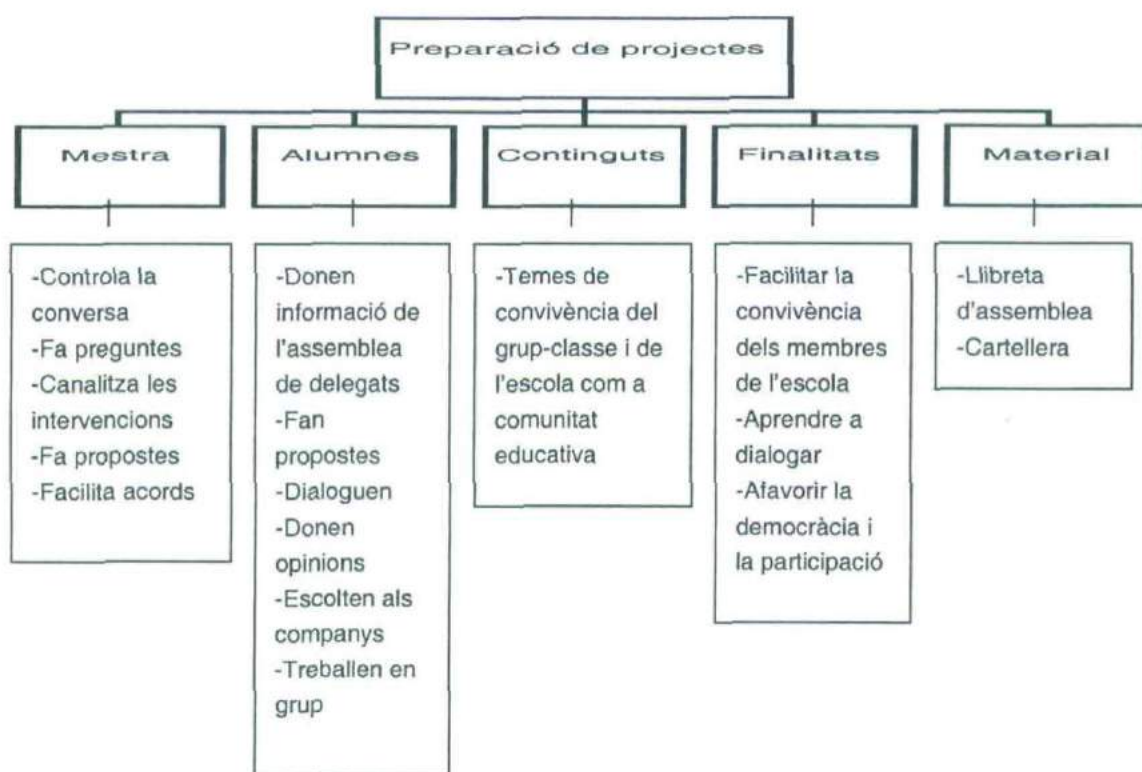
- Els delegats donen pautes de treball i dates
- El grup s'organitza per a treballar sota la supervisió de la mestra
- Treball en grup

Valoració:

- Ronda d'intervencions per opinar
- Recollida d'informació dels delegats

Cal tenir en compte que qualsevol projecte és únic, d'alguna manera, i per això pot haver variacions en el seu tracte, de la mateixa manera no tots els cursos poden fer les mateixes coses, però es tracta de que la manera de treballar sigui el més uniforme possible.

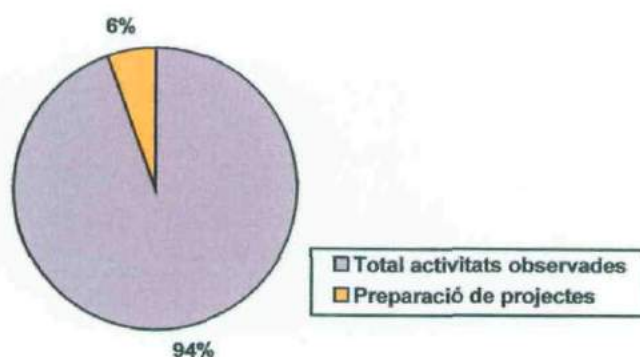
En la preparació de projectes i en la seva valoració es cristalitzen valors molt importants en una escola que practica la democràcia activa com són la participació, la cooperació i la responsabilitat tant individual com col·lectiva, respecte a la realització del projecte com de la seva valoració.

Dades quantitatives

L'activitat *Preparació de projectes* representa el 6% de les activitats i el 1,5% de les pràctiques recollides, en educació moral, és a dir, que apareix 20 vegades d'un total de 333 activitats.

Total activitats observades a tutoria	333
Freqüència total	20
Percentatge d'aparició en activitats	6%
Percentatge d'aparició en pràctiques	1,5%

Respecte al temps de duració d'aquesta tasca, cal dir que apareix 2 vegades en format curt, és a dir, el 10% de les vegades; 4 vegades en format mitjà, és a dir, el 20% de les vegades; i 14 vegades en format llarg, el que representa el 70% de les vegades.

Tasques de duració curta	2	10%
Tasques de duració mitjana	4	20%
Tasques de duració llarga	14	70%
TOTAL	20	100%

Comentaris valoratius i interpretatius

L'activitat *Preparació de projectes* és una activitat que es dona d'una manera discreta en el global de l'observació, apareix un 6% de les vegades. Aquesta activitat no té una periodicitat fixa, és a dir, no es fa de manera regular a cada assemblea sinó que la seva aparició ve determinada per la voluntat de l'escola de celebrar algunes festes tradicionals o patronals, de fer jornades especials o treballar temes fora de les aules implicant a tota l'escola com a grup. Un cop assumit aquest fet, pensem que és lògic que aquesta activitat no aparegui a tothora, entre d'altres coses perquè sinó els alumnes no farien res del que marca el currículum sinó que estarien tot el dia preparant actes o festes o jornades especials. Així doncs, tot i que es dona de tant en tant podem entendre

que té un pes prou important en el desenvolupament de l'escola com per otorgar-li prou temps i dedicació, tant de les nenes i els nens com de tot el personal de l'escola, mestres i altres.

En relació a les dades de temps obtingudes, veiem que en la majoria d'ocasions, un 70%, es dona en versió llarga i és que si pensem en que es treballa un projecte, és a dir, un treball al marge del que s'està fent a nivell acadèmic, hem de suposar que requereix estones llargues de temps. En primer lloc per a que els alumnes siguin informats del que es pretén, després per que aquests puguin fer propostes de treball i pensar com dur-les a terme i per últim per a poder realitzar la feina pensada amb tranquil·litat i certa garantia d'èxit. Pensem també, que se sol guardar la tarda dels divendres, és a dir, l'estona d'assemblea del grup per a poder fer aquesta feina, però que sovint no n'hi ha prou només amb aquestes estones. És important que es treballi des de l'assemblea donat que així els alumnes aprenen que l'assemblea no només serveix per tractar problemes sinó també per treballar junts, compartir idees i col.laborar entre els diferents grups de l'escola en accions conjuntes. Aquestes també són diferents vies de treballar els valors que és la pretensió de fons. Respecte a la resta del temps, veiem que està repartit un 20% per a activitats de duració mitjana i un 10% per a les curtes. Aquest fet és degut a que en moltes ocasions la feina es fragmenta i si els alumnes ja coneixen de què va poden fer diferents coses en moments curts o més llargs. Cal recordar que una estratègia força utilitzada és deixar un temps, generalment el que "sobra", després d'haver fet tot allò necessari en la tarda de divendres i a vegades sobren deu o quinze minuts i altres només cinc.

- La *preparació de projectes* és una activitat que es dona poc al llarg del curs però de forma molt intensa.
- Aquesta activitat potencia el treball en grup, compartir idees i col.laborar amb altres espais de l'escola.
- Es dona majoritàriament en format de llarga durada.

ALTRES ACTIVITATS

Definició

Activitats infreqüents que donada la seva poca repetició hem optat per considerar conjuntament. Per exemple berenar de comiat, elecció de bibliotecaris i espais de valoració.

Descripció

En aquest apartat es recullen diferents activitats que per no haver-se donat de manera més generalitzada en els nostres registres, no han estat catalogades per el seu nom i així mateix definides. Precisament per això, no queda reflexada la seva representació en quant a l'educació moral es refereix, en aquesta escola.

Aquestes activitats són les que a continuació expliquem.

Berenar de comiat

Els actes de comiat tenen molta importància a l'escola, donat que després d'un període més o menys extens de convivència, sempre es creen llaços afectius. Aquests comiats solen fer-se al final del trimestre, del curs, quan la mestra o el mestre en pràctiques deixa l'escola o en ocasions similars. És important elaborar conjuntament amb els alumnes el fet del comiat per a viure'l de la millor manera possible, tractant d'assumir el sentiment de pèrdua.

En aquesta activitat s'impliquen per igual alumnes i mestres ja que uns s'ocupen dels regals (poden ser tríptics, felicitacions, postals dedicades) i les altres del berenar i de l'organització en general.

El procés sol ser aquest:

Generalment el primer que fan és repartir els obsequis que hagin preparat tant els alumnes a les mestres com aquestes a ells.

Mentres es donen les gràcies comencen a repartir el berenar per tota l'aula per a que no hagi aglomeracions.

Seguidament es berena i finalment es dóna el comiat en si mateix, els alumnes entre ells i amb les mestres s'acomiaten afectuosament desitjant veure's més endavant i s'escriuen dedicatòries.

BERENAR DE COMIAT

- Entrega de regals i agraïments
- Repartiment del berenar
- Berenar
- Comiat

Aquest és un acte en el que les emocions es deixen anar i que es viu molt profundament tant per les mestres com per els alumnes. Els valors que es desprenen en aquesta activitat són la participació, la generositat i l'amistat.

Elecció de bibliotecaris

Els bibliotecaris, s'organitzen de manera diferent segons el curs. A tercer i quart de primària, la biblioteca i el seu control és un càrrec de classe que realitzen quinzenalment els diferents grups. Al cicle superior, cinquè i sisè de primària, apareix com a una responsabilitat més al marge dels càrrecs de classe. Dos alumnes de cada classe (nena-nen) de forma trimestral, ocupen els càrrecs de bibliotecaris de classe, és a dir, durant aquest període actuen d'enllaç entre la biblioteca i els seus companys de classe. Assumeixen la responsabilitat d'introduir a l'ordinador els llibres que els seus companys agafen en préstec, de portar un control dels llibres que llegeixen, les dates en les que cal renovar-los o retornar-los.

Aquest càrrec ajuda a responsabilitzar-se de manera col·lectiva de la lectura del grup-classe, col·laborant així a que ningú perdi el costum de llegir ni que s'oblidi de retornar els llibres que llegeix i que li han deixat en préstec a la biblioteca. Donada la gran importància dels bibliotecaris en un tema tan important com la lectura es dedica especial atenció a l'elecció d'aquests, de manera molt similar a l'elecció dels delegats.

El procés d'elecció dels bibliotecaris es compon de diferents passos.

En primer lloc els bibliotecaris que deixen el càrrec expliquen les tasques que realitzen i les característiques que haurien de complir aquells que les volguessin

Elecció de bibliotecaris:

“Durant l’assemblea el grup classe realitza una votació democràtica per tal d’escollir els encarregats de la biblioteca escolar durant un trimestre”

Espais de valoració:

“Diverses vegades durant el curs escolar s’estableixen a l’assemblea espais de valoració d’activitats, festes, comportament dels alumnes i altres. Els alumnes donen la seva opinió sobre el fet a valorar i la mestra vehicula les intervencions.”

realitzar. Generalment la mestra ajuda en aquest pas acabant d'arrodonir el que s'ha exposat amb algun comentari.

Seguidament es pregunta qui vol ser bibliotecari i s'apunten a la pissarra els noms dels candidats.

En aquest moment es reparteixen paperets per a que els alumnes escriguin el nom de dos companys, una noia i un noi. Després d'escriure'ls els dobleguen i són recollits per un membre del grup d'assemblea. I es realitza el recompte.

ELECCIÓ DE BIBLIOTECARIS

*Valoració dels bibliotecaris del trimestre anterior

- Explicació i valoració dels bibliotecaris
- Valoració de la classe

*Ronda d'intervencions per determinar actituds i habilitats que ha de tenir un bibliotecari/a.

*Presentació de candidatures i justificació

*Votació:

- Repartició de papers
- Temps de reflexió i emissió del vot
- Recollida de papers
- Lectura dels papers i anotació dels vots
- Recompte dels vots
- (Segona votació per empat)
- Felicitacions als nous bibliotecaris

Aquest espai representa una nova oportunitat per a revisar, compartir i aprendre de l'experiència dels companys que han estat bibliotecaris i practicar el sistema d'elecció democràtica. En aquesta activitat es cristalitzen els valors de la participació, i el de la democràcia per sobre de tots.

El moment dedicat a la reflexió col·lectiva sobre les qualitats necessàries per desenvolupar un bon treball com a bibliotecari és el nucli fonamental per a posar de manifest i entendre que qualsevol dels alumnes pot portar a terme aquest càrrec gràcies a l'esforç, la dedicació i l'ajuda dels altres companys

Espais de valoració.

En aquest apartat es recullen diferents activitats en les que es treballen les opinions i la presa de decisions conjunta. Hem observat dos cassos, la valoració del funcionament de les assemblees durant tot el curs i la valoració i elecció de dos representants del grup-classe per explicar l'experiència dels delegats d'aquesta escola en un acte extern al centre escolar.

En ambdós cassos s'ha donat un procés similar.

Es comença amb una presentació de l'activitat per part de la mestra.

Seguidament es treballa el tema en grups o amb una ronda d'intervencions en que els alumnes expressen la seva opinió.

Finalment s'acorda una decisió de manera conjunta.

ESPAIS DE VALORACIÓ

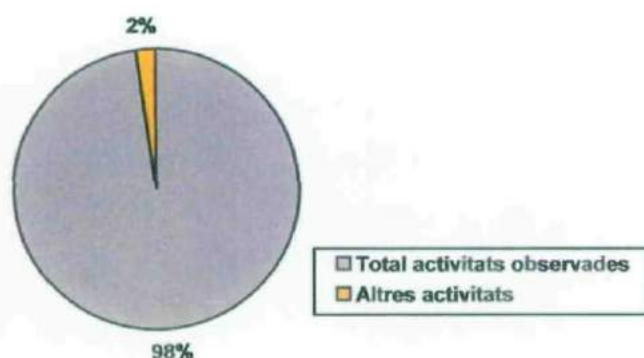
- Organització de la pràctica
- Treball en petit grup (només si és necessari)
- Ronda d'intervencions individual o per grups
- Acord

Aquestes són activitats amb temàtiques i pretensions molt diverses però que conflueixen en una mateixa manera de tractar el tema. Generalment treballen valors com la participació, la responsabilitat, la cooperació i la democràcia.

Dades quantitatives

L'activitat *Altres activitats* representa el 2% de les activitats i el 0,5% de les pràctiques, recollides en educació moral, és a dir, que apareix 8 vegades d'un total de 333 activitats.

Total activitats observades a tutoria	333
Freqüència total	8
Percentatge d'aparició en activitats	2%
Percentatge d'aparició en pràctiques	0,5%

Respecte al temps de duració d'aquesta tasca, cal dir que apareix 1 vegada en format curt, és a dir, el 12,5% de les vegades; 6 vegades en format mitjà, és a dir, el 75% de les vegades; i 1 vegada en format llarg, el que representa el 12,5% de les vegades.

Tasques de duració curta	1	12,5%
Tasques de duració mitjana	6	75%
Tasques de duració llarga	1	12,5%
TOTAL	8	100%

Comentaris valoratius i interpretatius

L'activitat *Altres activitats* és la que menys apareix en el total de l'observació, un 2% de les vegades. I és bo que així sigui donat que sota aquesta categoria s'inclouen aquelles activitats que s'han donat molt poques vegades, quasi de forma residual, però que no podíem deixar d'incloure en el recompte, i per això diem que és bo perquè són les que apareixen en menys ocasions. Són, en general activitats puntuals, com en el cas dels *Berenars de comiat*, que només es realitzen en algun curs o cicle concret, com l'*Elecció de bibliotecaris* o que no tenen un moment fix de realització, com els *Espais de valoració* i que per això no tenen entitat com a activitats per sí mateixes, en el període d'observació en el que nosaltres hem recollit dades, sinó que han de formar part d'aquest grup residual.

En relació a les dades de temps obtingudes, veiem que la majoria de vegades aquestes activitats es donen en versió mitjana i és degut a que com la majoria d'activitats, requereixen un espai de temps que inclogui l'organització, la preparació i la portada a terme de l'activitat en sí mateixa i normalment es necessiten més de cinc minuts per fer-ho. Tant en el cas del berenar, en que per poc que es trigui ja s'ha de comptar amb el repartiment i el moment de menjar-ho; com en l'elecció, que segueix el mateix procés que l'elecció de delegats; i també en els moments de valoració en que les diferents intervencions dels alumnes i la mestra provocant la reflexió demanen també un cert temps. Finalment cal dir que tant en duració curta com en duració llarga es dona una activitat en cadascuna el que ens fa pensar que no és la durada més habitual, sinó més aviat s'han escurçat o allargat per algun motiu desconegut.

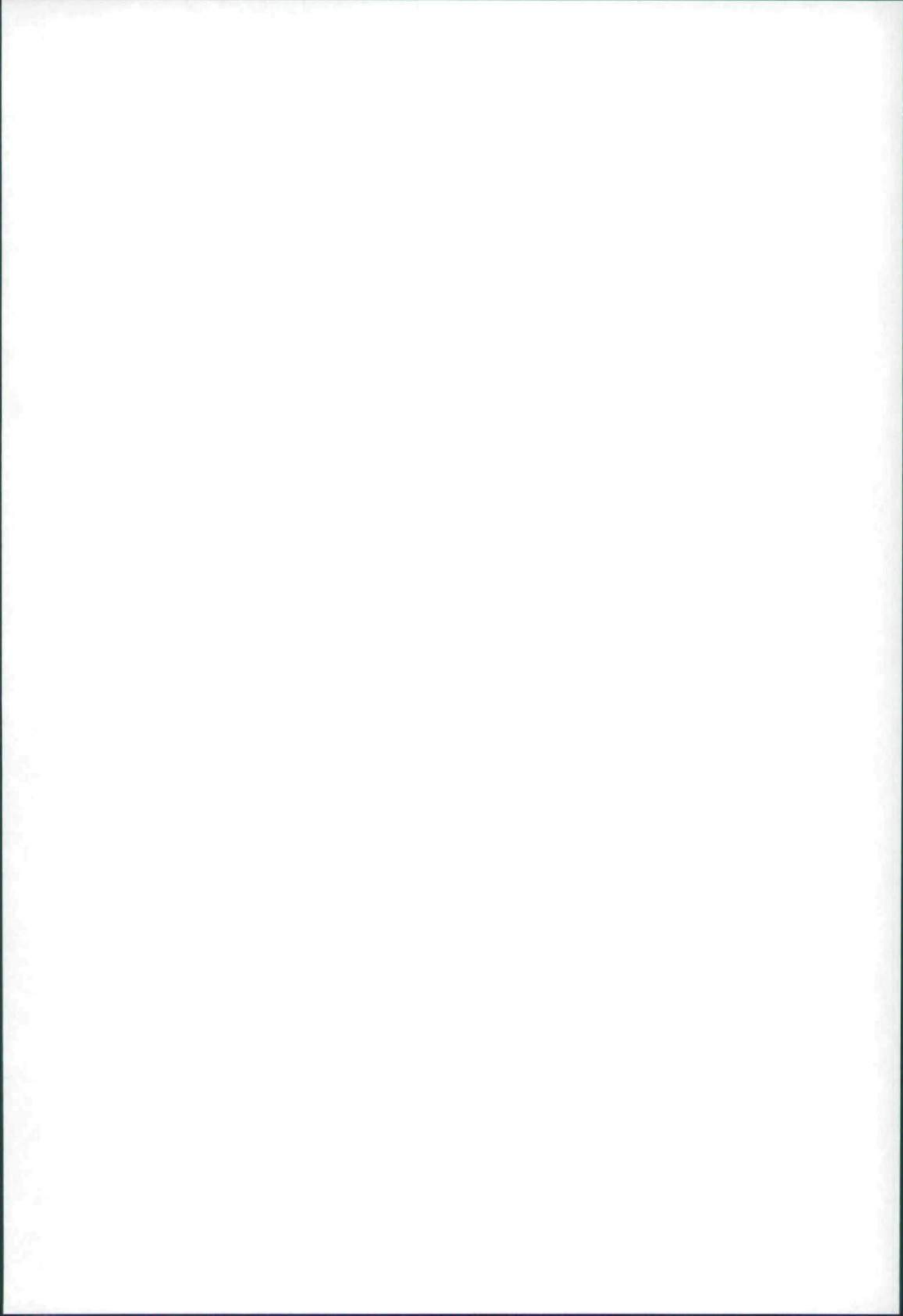
- *Altres activitats* és l'activitat que menys apareix en el total de l'observació.
- És un recull de diferents activitats que apareixen de manera puntual al llarg del curs.
- Generalment té una durada mitjana.

2. Conclusions

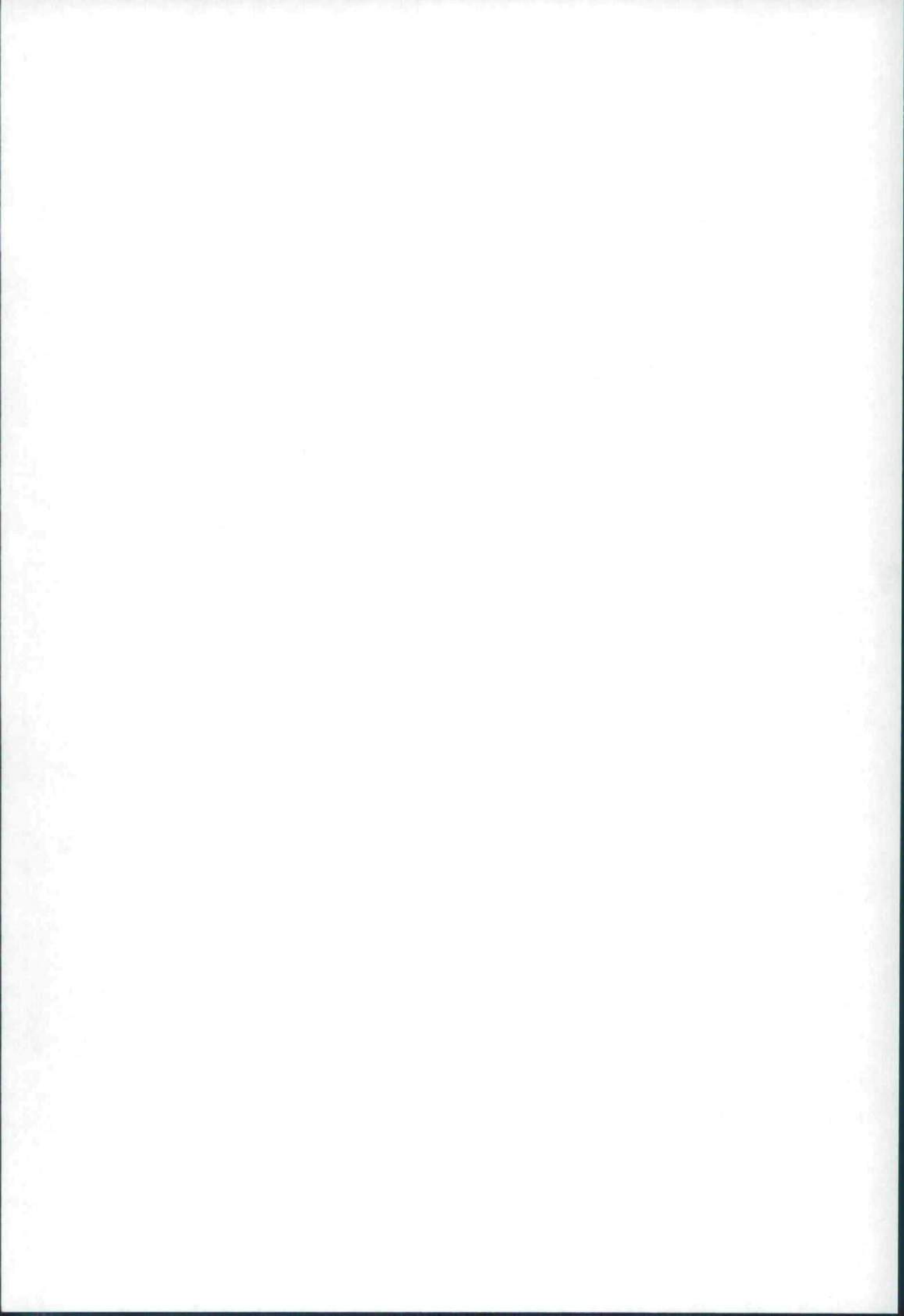
Tal com s'havia previst inicialment en el quart objectiu del treball de recerca, s'han obtingut diferents resultats al respecte de les activitats, que ara acabem de presentar. En primer lloc la presentació de les dades globals respecte les activitats observades a les sessions de tutoria. I en segon lloc les activitats detectades durant l'observació, en forma de llistat i fent una descripció completa de cadascuna.

Com es pot observar en tot aquest conjunt de dades, les activitats més nombroses són aquelles que es refereixen als aspectes més quotidians, com són la *Ressolució de conflictes*, que regula la convivència entre els iguals, i la *Revisió de càrrecs*, que regula l'organització i bon funcionament de la convivència a l'escola. Aquest fet es deu a que setmanalment o quinzenal totes les aules revisen la realització dels càrrecs i també tots aquells conflictes que es poden haver donat entre els membres del grup classe. Altres activitats com la celebració d'aniversaris, l'elecció de delegats o la formació de grups, són més minoritàries degut a que la seva periodicitat és molt més àmplia, des d'un cop al mes fins a un cop al trimestre. Cal recordar que, com hem observat i descrit en un altre capítol², les activitats es donen de manera majoritària durant les assemblees de classe i aquest fet fa que hagin assumit gran estabilitat. Un altre aspecte a destacar és el fet que majoritàriament les activitats tenen una durada mitjana o llarga, el que fa que siguin considerades com a part fonamental de les assemblees i que els alumnes les assumeixin de manera normalitzada com a exemple de com organitzar i conviure en grup.

² Capítol V, en l'exposició de dades globals de l'observació de les sessions de tutoria.

**VIII. PROPOSTES EDUCATIVES PER
OPTIMITZAR LES CLASSES DE
TUTORIA**

El capítol que presentem a continuació pretén donar resposta al cinqué objectiu que ens vàrem plantejar a l'inici de la investigació: *Elaborar propostes educatives que ajudin als mestres a sistematitzar les sessions de tutoria*, i en concret definir com ha de ser una sessió d'ètica ideal i redactar propostes que ajudin a sistematitzar les sessions de tutoria. Per tal d'assolir aquest objectiu, hem fet un estudi a fons dels resultats obtinguts en la recerca realitzada, per tal d'elaborar aquelles propostes i recomanacions que pensem que han de fer servei a les mestres de l'escola primària a l'hora de fer classes de tutoria.

Durant el procés d'investigació hem anat obtenint molta informació que ha donat peu a d'altres treballs. En concret, durant la recollida de dades, en l'observació de les classes d'ètica i les assemblees, vàrem utilitzar una fitxa que recollia molta informació i de diversa índole. Per a la recerca que aquí presentem no hem utilitzat tota la informació obtinguda en aquelles fitxes. En concret una part no utilitzada, que feia referència a les dificultats i interrogants que ens plantejàvem els investigadors en les classes de tutoria, va ser treballada elaborant un document anomenat "Reflexions sobre l'aplicació d'un programa d'educació en valors a l'Educació Primària"¹, doncs bé, aquest treball ens ha servit de base i de molta ajuda en l'elaboració de les propostes i recomanacions educatives que ara presentem.

1. Què fer a la classe de tutoria?

L'estona setmanal de tutoria de cada grup classe és el moment ideal per treballar l'educació moral. Es tracta d'una estona en que el grup i l'educador comparteixen experiències, pensaments, reflexions i tracten d'avançar en el desenvolupament de la personalitat moral. Però, com ens plantejem la seva organització i el treball que podem fer?

L'educació moral i el treball dels valors ha de tenir un paper important en l'educació escolar. No consta com a àrea curricular, però en alguns moments s'ha tractat de que tingués una presència clara a través de diferents mecanismes, com l'utilització dels temes transversals en les àrees curriculars establertes. Sembla, però, que al no tenir unes consignes concretes es fa difícil treballar els valors de forma específica a l'escola. S'ha traspassat la responsabilitat i la tria als centre educatius. Cada centre decideix què en fa de l'estona de tutoria, si la dedica a uns temes o a d'altres, si treballa valors o qualsevol altre aspecte, fins i tot si l'eliminen de l'horari escolar i l'afegeixen a d'altres matèries. Nosaltres pensem que la millor utilització que se li pot donar és aprofitar-la per treballar l'educació moral. Aprofitar-la per a donar eines als alumnes per a que puguin desenvolupar la seva personalitat moral, per a que aprenguin a conviure amb els companys, a resoldre els problemes, a ser democràtics. En definitiva, rebre una educació integral, que faci dels nostres alumnes ciutadans autònoms, lliures, solidaris, tolerants i democràtics.

Per tal de treballar l'educació moral i els valors en l'hora de tutoria, cal organitzar-se, pensar quins temes ens poden interessar, com assumir tots els àmbits del desenvolupament moral, i també com satisfer les necessitats de cada centre educatiu, ja que la manera de fer la tutoria ha de ser coherent amb el Projecte Educatiu del Centre i s'ha d'assumir per tot el claustre.

¹ MARTÍN, X. *Reflexions sobre l'aplicació d'un programa d'educació en valors a l'Educació Primària*. Doc. multicopiat, 2001. Aquest document fou elaborat amb la col·laboració d'Inés Doménech i d'altres investigadors.

La classe de tutoria ha de recollir vàries condicions. D'entrada hauria de col·laborar en l'organització del grup classe i de l'escola en la mesura que li pertoqui, donant espai a tractar aspectes purament organitzatius i aquells conflictes que s'en puguin derivar. També hauria de contemplar els aspectes de la vida quotidiana que afectin als alumnes i a la seva convivència, relacions entre iguals, autoconeixement i coneixement dels altres, resolució de conflictes i molts d'altres temes. I finalment, també hauria d'incloure el treball dels valors i el pensament ètic, tant a partir d'experiències i vivències dels alumnes com d'aportacions expresses fetes per les mestres.

Per tal de treballar tots aquests temes amb cert ordre i per poder-ne contemplar el tractament de tots plegats, ens sembla necessari dividir l'espai de tutoria en dos tipus de sessions diferents, les classes d'ètica i les assemblees de classe. D'una banda, les classes d'ètica treballen aquells continguts d'àmbit més global, és a dir, aquells temes que afecten a tota la societat i que tenen a veure amb els valors i les formes de vida, la ètica i els temes controvertits. També aquells aspectes relacionats amb el desenvolupament de la personalitat moral dels alumnes que requereix d'un treball més específic. Són temes programables amb antel·lació, que les mestres trien segons el moment del curs, l'edat dels alumnes o les circumstàncies del grup i planifiquen les sessions de treball com farien amb una de matemàtiques o de llengua. I d'altra banda, tenim les assemblees de classe, aquestes sessions ens permeten treballar aquells temes d'organització, de treball escolar, d'informació i de convivència més propers als alumnes, els conflictes quotidians, les relacions entre els companys de classe, el dia a dia a l'escola, i a l'hora els permet aprendre a desenvolupar-se en el sistema democràtic, els permet adquirir habilitats dialògiques, aprendre a resoldre els conflictes i molts altres aspectes necessaris per a poder desenvolupar la seva autonomia i la seva responsabilitat.

Aquesta és una bona manera de repartir el temps setmanal de la tutoria, ja que dóna cabuda a tots els aspectes que contempla l'educació moral. Cal tenir en compte, però, que aquesta estona, i els dos tipus de sessió, es poden distribuir de moltes maneres. Es poden alternar les sessions quinzenalment o dividir cada setmana el temps de la sessió. Cada mestra i cada escola ha de tractar d'adaptar les tutories a la seva

manera de fer. El més important és creure's la feina que fem, creure que l'educació moral i dels valors és important i aleshores serem capaços de transmetre el mateix als alumnes.

2. Com treballar a les sessions d'ètica

La classe d'ètica és un moment de trobada i reflexió del grup classe amb el tutor. Cal tenir cura en el seu plantejament, tractar d'implicar al màxim als alumnes, motivant la seva participació i la col·laboració en la preparació de les sessions. Preparar sessions dinàmiques que permetin als alumnes l'aportació d'opinions i experiències pròpies serà bàsic per a que aquestes siguin profitoses.

A les classes d'ètica treballem a partir de tasques, unitats mínimes de treball, que s'encadenen unes amb les altres formant seqüències, i al juntar-se aquestes formen les sessions de classe. Si ens fixem en l'ordre en que s'ajunten habitualment podem elaborar models de sessions que ens han d'ajudar a l'hora de planificar-les.

Una classe d'ètica pot contenir entre vuit i dotze tasques. Aquestes tasques no estan triades a l'atzar, sinó que tenen un ordre determinat que els dóna sentit. En un primer moment solen emprar-se tasques d'intercanvi per tal de recordar, conjuntament amb els alumnes, el que s'ha treballat en sessions anteriors o per tal de partir dels coneixements i/o experiències prèvies dels alumnes si encetem un tema nou. A continuació solen proposar-se tasques de treball escolar, que ens faciliten la presentació i tractament d'un cas. Ja sigui una imatge, una lectura, un còmic. La qüestió és situar els alumnes dins del tema a tractar. Aquesta fase de la sessió sol estar formada per dos, tres o quatre tasques, depenent de l'edat dels alumnes i de la dificultat de comprensió del material utilitzat. Pot llegir-se un text i fer una comprensió, es pot començar per una imatge i comentar-la i després afegir-hi el text i el comentari, hi ha moltes maneres de fer-ho. A continuació solem entrar en un moment en que es poden seguir utilitzant les tasques de treball escolar de forma exclusiva o barrejada amb les d'intercanvi, però sempre precedides de tasques d'instruccions, en aquest moment la mestra sol explicar què faran i com, tantes

vegades com tasques diferents hi hagi. En aquesta fase es treballen exercicis de clarificació de valors, de conceptes, es treballen les opinions, es dramatitzen situacions fictícies, i es fan totes aquelles tasques que ajuden a assumir el tema del qual es parla, a que tots els alumnes experimentin sensacions noves o no, però que experimentin amb els valors que s'estan treballant. Per tal de fer-ho possible utilitzem tècniques i recursos específicament pensats per a l'educació moral, com són els exercicis de construcció conceptual que pretenen ajudar a conèixer el significat dels conceptes de valor més rellevants; els exercicis de role-model que transmeten valors i comportaments valuosos àmpliament acceptats i compartits; el treball de les habilitats socials que pretén intervenir educativament per implantar aquelles conductes i actituds considerades socialment com adients, així com per eliminar altres que es consideren inadequades; els exercicis de clarificació de valors que volen facilitar la presa de consciència dels valors, les creences i les opcions vitals de cada persona; la discussió de dilemes morals que tracta de crear conflicte o incertesa en cada alumne i entre ells, així com ajudar-los a restablir l'equilibri en un nivell superior de judici moral; els exercicis de role-playing que volen facilitar el desenvolupament de la capacitat per a posar-se en el lloc d'altres persones, per a comprendre-les i aconseguir una correcta percepció dels conflictes de valor; els exercicis de comprensió crítica que ajuden a reconèixer el caràcter contextual dels conflictes, el paper de les emocions, l'autonomia relativa de l'acció i la influència dels àmbits institucionals a la reflexió moral; les activitats informatives que pretenen garantir l'accés a tot aquell coneixement que per motius diversos considerem que s'ha d'incloure en un currículum d'educació moral; els enfoc sòcioafectius que treballen sobre els sentiments i les emocions dels alumnes, reflexionant sobre les qüestions que els afecten i adoptant actituds i compromisos personals d'acord amb els sentiments experimentats i les opinions; els exercicis d'autorregulació que pretenen construir la capacitat de guiar la pròpia conducta d'acord a objectius, criteris, models o valors considerats com desitjables; els exercicis autobiogràfics que tracten d'elaborar la identitat personal en tant que història de la pròpia existència vital; i els exercicis de resolució de conflictes que volen ensenyar a solucionar les dificultats de relació amb els altres, a enfrontar-se a situacions de crisi personal i donar valor moral als procediments que ajuden a aconseguir aquestes finalitats.

Finalment s'acava la sessió amb alguna tasca d'explicació de la mestra i d'instruccions de cara a sessions futures. Així doncs, podem resumir que les sessions tenen quatre moments, un primer de presentació de la sessió i recordatori del tema, un segon en que es planteja el tema a treballar, un tercer en que es treballa el tema i un quart en que s'exposen conclusions i es donen instruccions.

Com podem haver observat en el model que acavem de presentar, les tasques d'avaluació no apareixen i les d'explicació molt poc, això es deu a que realment no tenen gaire presència. Malgrat això podem col·locar tasques d'explicació en el segon moment de la sessió, en que potser la mestra plantegi el tema amb una explicació enlloc de fer-ho amb un exercici. Les tasques d'avaluació solen aparèixer en el tercer moment de la sessió, quan s'han de corregir les feines que s'acaven de fer o aquelles que es van encarregar en sessions anteriors.

És molt important que a l'hora de plantejar-nos què farem en una sessió d'ètica pensem principalment en els alumnes i les seves característiques. Així encertarem amb més seguretat en la tria de les tasques i recursos a utilitzar. Cal recomanar també, que les sessions siguin dinàmiques, és a dir, que les tasques no s'allarguin excessivament. Val més utilitzar tasques curtes que permeten als alumnes mantenir l'atenció durant la tasca sencera i en cas de no fer-ho permeten un canvi constant de tasca el que obliga a estar relativament a l'aguait del que fa la mestra i la resta de companys.

3. Com es fa una assemblea?

L'assemblea de grup és un espai privilegiat per a la trobada i el diàleg entre els diferents membres del grup. La participació de tots i la responsabilitat individual i col·lectiva amb els acords presos en assemblea són elements que haurien de presidir aquesta pràctica de democràcia escolar. Malgrat tot, sovint perd el seu sentit per manca d'ordre i d'organització. Donar als aspectes formals i a les qüestions procedimentals la importància necessària és vital per al seu correcte desenvolupament.

El paper del mestre és fonamental per tal que l'assemblea tingui un guió ben estructurat i per a que els alumnes vagin aprenent què es fa a les assemblees i com es porten a terme, donat que un dels objectius a tenir present és que els alumnes condueixin, i fins i tot preparin de manera autònoma l'assemblea del grup. Per tant, cal que el mestre marqui el pas, el ritme de la sessió i vagi donant a cada moment la importància que requereix, per a que els alumnes vagin assumint cada moment de l'assemblea, entenent perquè es fa i com es fa, per tal que en el futur el puguin fer sense ajuda.

Abans de plantejar les diferents parts de l'assemblea i com s'han de portar a terme, cal especificar una sèrie de requisits necessaris per a que aquesta es pugui desenvolupar. En primer lloc, cal que el grup classe s'organitzi en petits grups, de quatre o cinc alumnes, que alternativament, es facin càrrec de la sessió d'assemblea. Això vol dir penjar un full a la cartellera perquè els companys puguin anotar al llarg de la setmana els temes dels que volen parlar, promocionar la proposta de temes, preparar l'ordre del dia juntament amb la mestra, distribuir-se les diferents funcions a fer durant l'assemblea: mantenir l'ordre durant la sessió, donar paraules, prendre notes per elaborar l'acta de cada sessió amb els temes parlats i els acords presos. En segon lloc, cal que a l'aula hi hagi una cartellera d'assemblea per a poder-hi penjar un full en blanc en que els i les alumnes anotin aquells temes que els interessa parlar. Aquests temes responen a les propostes: "Pregunto o vull parla de...", "Felicitó a ..." i "Proposo que..." En tercer lloc, cal tenir una llibreta en què el grup d'assemblea pugui anotar els acords presos per l'assemblea. En quart lloc, seria desitjable que els i les alumnes es col·loquessin en forma de rotllana en el moment de l'assemblea, ja que així es veuen tots les cares i se senten més implicats.

L'assemblea s'inicia amb la lectura de l'ordre del dia que ha d'estar escrita a la vista de tot el grup, generalment a la pissarra i que ha estat preparada prèviament per un petit grup d'alumnes i la mestra. A continuació, el primer punt sol fer referència a aspectes organitzatius del grup com pot ser la revisió i el canvi dels càrrecs de la classe. En aquest moment, cada grup, d'un en un, explica com li ha anat el càrrec durant la setmana i després la resta d'alumnes pot intervenir, havent demanat torn de paraula prèviament. Després de fer els comentaris convenients pot intervenir la mestra i

finalment, si cal, es pren algun acord. El segon punt de l'assemblea sol dedicar-se a donar informació. Pot ser que la mestra hagi de donar alguna informació al grup o que algun membre del grup vulgui comentar alguna cosa a la resta. En el cas que hagi delegats de classe potser que hagin d'intervenir per explicar quelcom sobre l'escola en general. El tercer punt de l'assemblea és la revisió dels acords presos en l'assemblea anterior. Un membre del grup d'assemblea llegeix els acords anotats a la llibreta d'assemblea i pregunta als implicats si s'han complert. S'obre un torn de paraules fins que queda aclarit i si cal es torna a prendre algun acord. El quart punt de l'assemblea és el tracte dels temes anotats pels alumnes durant la setmana, generalment conflictes entre iguals que tenen a veure amb la convivència diària a l'escola, també problemes amb les mestres o amb alguna matèria, felicitacions als alumnes i d'altres. És molt important el procediment que s'utilitza en aquest moment, perquè sinó hi ha calma i un bon ordre no es podran parlar els temes i per tant no aconseguirem el que preteníem. Cal que un membre del grup d'assemblea llegeixi l'enunciat del tema i doni la paraula a l'autor de la proposta per a que es pugui explicar, a continuació s'ha de donar oportunitat de rèplica a aquells que s'hagin sentit al·ludits durant la intervenció del primer i un cop aclarits els fets dels que s'en parla, s'ha de donar oportunitat d'intervenir a tots aquells que ho vulguin, sempre respectant l'ordre i el torn de paraula. El paper del mestre en aquest moment és fonamental, donat que quan es parlen temes propers, que afecten als propis alumnes, els costa més mantenir la calma i el silenci i escoltar als demés. Sovint cal insistir en aquest últim punt, és important escoltar el que diuen els altres, perquè sinó moltes intervencions es repeteixen i fan que el diàleg perdi intensitat i interès. Finalment, el cinquè punt, sol dedicar-se a celebracions del grup, aniversaris dels alumnes, finals de trimestre, comiats de companys o actes especials.

De fet, caldria insistir en l'assemblea en tant que lloc de participació real dels alumnes i en tant que espai privilegiat de trobada entre els membres d'un grup que conviu moltes hores al dia. Espai per parlar, per resoldre problemes i per pensar idees que ajudin a millorar la convivència. Per aconseguir això, és necessari que s'acompleixin dos requisits. Un, que l'assemblea s'assimili com a hàbit, com a pràctica, que passi a formar part de la vida del grup. I dos, que les assemblees siguin eficaces,

que realment suposin una exigència pels seus membres, que aquests se sentin individualment i col·lectiva compromesos amb les decisions que allà es prenen.

4. Importància de la preparació de les classes de tutoria

El nivell de preparació de les classes de tutoria té un influència determinant en la qualitat de la classe i en el tipus d'intervenció que portem a terme amb els alumnes. Les sessions de tutoria poden ser obertes, deixar espai a l'espontaneïtat dels alumnes, però això no vol dir que puguin fer-se sense una preparació tant minuciosa i flexible com sigui possible.

Les sessions de tutoria es preparen a partir de quatre nivells diferents i complementaris, alhora. En un primer nivell es dona l'elecció dels temes que es treballaran al llarg d'un curs determinat, aquesta preparació sol fer-se entre les mestres d'un mateix nivell educatiu i consisteix en prendre decisions conjuntes en relació a les temàtiques que es consideren més adients per treballar amb cada grup i la seva distribució en el calendari escolar. En un segon nivell es dona la programació dels temes, és a dir, es concreten els apartats dels temes i les activitats a treballar. El tercer nivell és el disseny de l'estructura de la sessió i fa referència a la preparació de la classe pròpiament dita. En concret al fil o a la trajectòria que ens marquem en cada sessió. En aquest moment cal tenir molt present el model de sessió que pretenem desenvolupar i per tant també la seqüenciació de tasques i/o activitats que farem. Cal tenir en compte que en sessions més curriculars com les classes d'ètica, utilitzem més tasques i que aquestes s'organitzen en petites seqüències de dos, tres o quatre tasques. Així doncs, hem de pensar en el temps i el ritme que li volem donar a la sessió, tenint en compte els espais o pauses entre seqüència i seqüència. De la mateixa manera cal tenir en compte que a les assemblees utilitzem bàsicament activitats que si no controlem s'ens poden allargar en excés i que per tant és important saber quin ritme volem per poder-lo transmetre als alumnes i mantenir així la seva atenció i motivació pel que fem durant l'assemblea. Per tant ara és el moment de pensar les tasques i/o activitats a fer i en

quines dinàmiques es transformaran, els materials que necessitem, el tipus d'agrupacions que pensem fer i tots aquells aspectes que ens ajudin a concretar al màxim la sessió. I finalment, el quart nivell és la preparació de les diferents dinàmiques a fer. Consisteix en esmicolar al màxim les seqüències de treball i les dinàmiques pensades en el nivell anterior, en tasques i activitats. Es tracta de fixar-se en cada tasca i cada activitat i preparar-la minuciosament. En molts casos això ens suposarà pensar llistats de preguntes pels alumnes, possibles respostes seves, variacions que es poden donar en els temes tractats, activitats o dinàmiques alternatives per utilitzar en funció de com es desenvolupi la sessió.

Malgrat tots els nivells són imprescindibles per un bon desenvolupament de les sessions de tutoria, ens centrarem a continuació en els dos darrers, aquells que es refereixen específicament a la preparació de les classes.

El fet de poder estar pendent del que passa durant la sessió sol tenir una repercussió molt clara i immediata en la qualitat d'aquesta. En la mesura en que tenim l'atenció posada en el que diuen els alumnes, el tipus d'interacció que hi ha, els ajuts que podem donar als nois i noies perquè avancin, és més fàcil que la nostra intervenció sigui més encertada i s'adeqüi a les necessitats de cada moment i a les peculiaritats de cada grup. En aquest tipus d'intervenció es fa molt difícil la improvisació del mestre, quan no tenim clar on volem anar, quan dubtem sobre quina activitat fer, és a dir, quan anem a la classe sense haver preparat la sessió prèviament.

Per preparar correctament una sessió és necessari pensar en tres aspectes. El primer, tenir clar quina és la finalitat d'allò que proposarem fer als alumnes, "on volem arribar" i així en serà més senzill conduir la dinàmica. D'una banda és més probable que encertem en el tipus de preguntes o ajuts que donem perquè sabem a on ens dirigim. D'altra banda però també ens permet ser més flexibles perquè aquesta flexibilitat no ens descentra ni ens descol·loca d'allà on estem. El segon aspecte a tenir en compte és la motivació de l'activitat. Els primers minuts de la sessió, dedicats sovint a explicar què es farà, són molt significatius per la motivació de l'alumnat. Quan hem preparat a consciència la sessió, nosaltres mateixos estem més motivats pel que farem i això se'ls transmet als alumnes. A més la preparació també ens aporta un "plus" d'informació que freqüentment s'utilitza per donar importància al tema, per subratllar el perquè és

significatiu i per transferir-ho a la vida dels alumnes. Finalment, el tercer aspecte és l'actitud del mestre davant la sessió. És aquest element que de manera més intensa posa de manifest la diferència entre aquelles sessions que han estat preparades i les que no. El sentiment de seguretat en allò que estem fent, el fet de conèixer què pretenem i com ho volem aconseguir ens permet tenir una actitud més activa i concentrada en la sessió: restar pendents de les opinions que aporten els alumnes, observar quins alumnes participen més i quins no participen, ajudar a intervenir aquells als que més els costa, intentar conduir el procés d'aprenentatge dels alumnes.

5. Continguts de les classes de tutoria

La implicació dels alumnes en les sessions de tutoria i la seva participació depenen en bona part dels temes que es tracten. L'equilibri entre temes propers a la vida dels alumnes i temes més globals és un dels aspectes a tenir presents. De la mateixa manera cal reflexionar sobre el fet que temes molt populars en les converses dels nois i noies poques vegades són considerats formalment en les classes de tutoria.

L'interés que susciten en els alumnes els temes tractats a les classes d'ètica i les assemblees depèn de diferents factors. El contingut és probablement un dels elements claus –en la mesura en que són propers a la vida dels alumnes és més fàcil que siguin percebuts com a significatius–. Tot i això també hi ha d'altres elements que poden ajudar a que temes aparentment llunyans als alumnes els despertin el seu interès i viceversa.

A continuació presentem els tipus de continguts que trobem a les classes de tutoria i alguns dels elements relacionats amb l'interés que provoquen en l'alumnat.

Un dels continguts més freqüents són els temes de la vida quotidiana. En el cas de les assemblees es veu molt clar com els nens i nenes participen amb passió en aquells temes en els que estan directament involucrats (baralles al pati, malentesos, problemes de relació, organització de festes i activitats) mentre que ho fan d'una manera més tranquil·la en d'altres que malgrat ser molt propers no els afecten tant (aquest és el cas

de les revisions dels càrrecs). L'emoció, el tenir uns interessos concrets i sentir-se protagonista d'un fet són elements que redunden i afavoreixen un nivell més alt de participació de l'alumnat. Aquesta conclusió, però, ens podria enganyar si no considerèssim també la limitació que sovint comporta l'excés de motivació. En la discussió d'aquests temes ens trobem freqüentment amb la dificultat dels alumnes per prendre un mínim de distància amb allò que s'analitza, fet que impedeix en moltes ocasions arribar a solucions compartides per tots els interessats o senzillament fer un anàlisi mínimament objectiu del què ha passat.

Després del tractament de fets quotidians, els temes microètics són els que ofereixen un contingut més proper a la vida dels alumnes. Temes com ara la família, els amics, o l'escola permeten als nens i nenes fer connexions importants amb situacions i fets viscuts personalment per ells. Això facilita la comprensió inicial del tema, la participació i sovint garanteix que siguin temes molt significatius per el grup. D'altra banda cal destacar l'interés de tractar aquest tipus de temàtiques dins l'espai escolar, la qual cosa permet vincular l'escola a la realitat dels alumnes i intentar donar resposta a una educació més integral de la persona.

Juntament amb els temes microètics, es treballem els macroètics. Dintre d'aquests podem trobar temes ben coneguts o totalment desconeguts pels alumnes. Hi ha temes que malgrat no estar directament vinculats als seus àmbits de relació els tenen molt presents, normalment degut a l'interés social que provoquen en un determinat moment. Els comentaris a casa amb la família i la presència d'aquestes temàtiques als mitjans de comunicació són els principals recursos per donar-les a conèixer entre l'alumnat. En són exemples els conflictes bèlics, les catàstrofes naturals o la preocupació per malalties com ara la sida. Altres vegades, però, els temes macroètics no són gens coneguts pels alumnes i cal introduir-los pràcticament des del començament. El tema de la democràcia, els drets humans, la situació de dependència d'uns països envers els altres, són alguns exemples que poden il·lustrar el que acabem de dir. La distància entre el tema i la vida dels alumnes dificulta a vegades la implicació i participació d'aquests en les discussions col·lectives. Això no vol dir, però, que els temes més generals o llunyans a la vida dels alumnes no són temes a tractar en les classes de tutoria. Més aviat el contrari: hauríem de comprometre'ns a introduir-los a les